

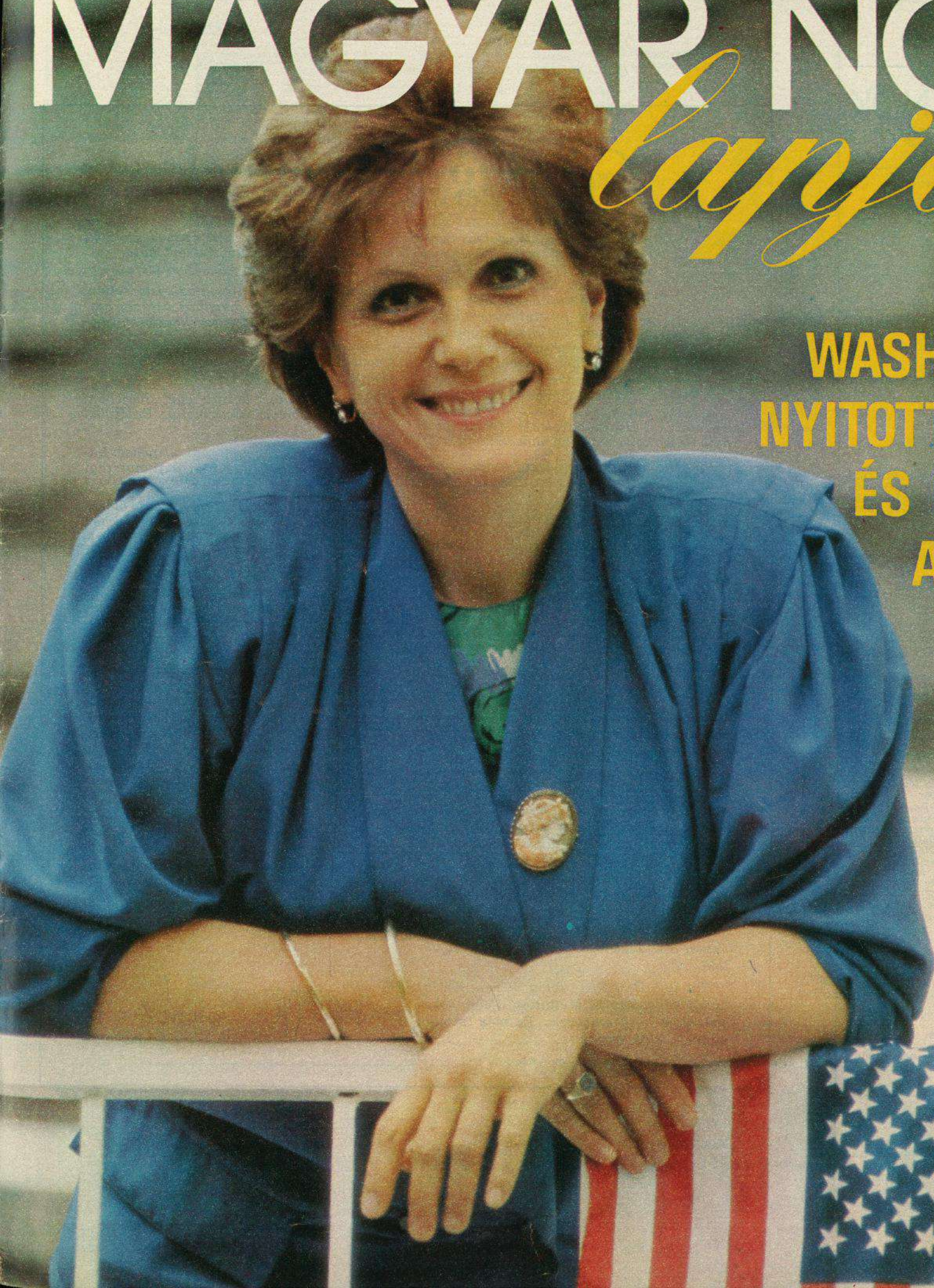
MAGYAR NŐK

Lapja

1990/42

ÁRA: 18,50 Ft

**WASHINGTON:
NYITOTT AJTÓK
ÉS NYITOTT
ABLAKOK**

SIKERES ASSZONYOK

WASHINGTON, NYITOTT AJTÓK ÉS ABLAKOK MÖGÖTT

Bollobás Enikő:

Feministának tartom magam

**– s egyáltalán nem érdekel, hogy erre sokan elhúzzák a szájukat –,
mert sehogy sem tudom elfogadni a nemek szerinti diszkriminációt...**

PINTÉR MÁRTA FELVÉTELE

Vaiana szezo napokat latott, bekés, budai otthon; tömve óriási könyvkupacokkal, már lezárt és félig megpakolt ládákkal, papírdobozokkal. Komolyabb természeti csapás után lehet ilyesforma egy lakás. A süllyedni készülő hajó kapitánya, *Bollobás Enikő* a káoszra fittet hányva elegáns mozdulattal tessékel ki a béke szigetére: a teraszra. Ott szépen terített asztal, ragyogó tisztaság fogad.

— Így fest egy külszolgálatra készülő kétgyerekes család otthona egy héttel az indulás előtt — mutat körbe rezignáltan. — Ilyenkor már csak a humorérzék segít.

Bollobás Enikő a lakása romjai között olyan, akár egy csinos egyetemistalány. Eszembe jut egy másik arca: jó két hónappal ezelőtt a Magzatvédő Társaság — egy Magyar Nemzetben megjelent cikke alapján — vitára hívta ki az abortusz ügyében. Ott jóval idősebbnek látszott. Meggyőző volt, de visszafogott. Írásaiban viszont kemény és határozott.

Figyelem a teát szervírozó háziasszonyt, és eszembe jut a férje. Vajon milyen érzés egy sikeres asszony társaként Amerikába utazni? Bollobás Enikő a jövő héten már követnancsoként dolgozik Washingtonban a Magyar Nagykövetségen. Ő lesz Zwack Péter első helyettese. Családjá elkíséri a négy évre szóló nagy kalandra. Két gyereke és férje után családi pótlékot kap majd. Újságíró, külkereskedelemben dolgozó asszonyok gyakran kerülnek hasonló helyzetbe. De a külügyesektől mindig csak diplomatafeleségekről hallhatunk, a diplomataférfj fehér holló...

*

— Előfordultak már nők a magyar diplomáciai életben, de a jelenlétünk még mindig meglepő. A nagykövetek parlamenti értekezletén Antall József így kezdte beszédét: Tisztelt Hölgyem és Uraim!... Lopva körülnéztem. Valóban én voltam az egyetlen „hölgyem”... A férjem tanár a szegedi egyetem francia tanszékén. Egy független értelmiséginek nem kell feltétlenül munkahely ahhoz, hogy dolgozzon. Nyugalomban lehet csak könyvet írni... Talán tanítani fog. Nem először utazunk együtt az Egyesült Államokba, már tanítottam egy évig az egyik amerikai egyetemen.

— **Egy egyetemi oktató feladatköre teljesen más, mint egy vezető diplomatáé. Tart ettől az új megbízatástól?**

— Tőlünk nyugatabbra általános, hogy olyanokat neveznek ki külképviseletek élére, akiknek nincs sokéves diplomáciai előéletük. A legtöbb országban nem képeznek diplomatákat, hanem a szakmájukban sikeres, jó nyelvtudású, megfelelő intelligenciájú értelmiségieket választanak ki a vezető posztokra. Előszörban az angolszász diplomatákat ismerem. Többségük bölcsész. Az angol nagykövet angol szakos, Mark Palmer oroszos. Természetesen szorongok az új feladattól, hiszen szeretnék színvonalasan dolgozni. Viszont örülök, hogy Washingtonba kerültem. Sok ott az ismerősöm, a kultúra, a társadalmi közeg sem idegen. Eddigi tapasztalataim alap-

ján bízom abban, hogy jó összhangban tudok majd dolgozni Zwack Péterrel.

— **Meglepően sok mindent elért negyvenen innen. Soha nem kellett kudarcot átélnie?**

— Nagy családban nőtem fel — négyen vagyunk testvérek —, olyan apa mellet, aki belénk véste, hogy az élethez a szellemi munka, a tanulás, a publikálás éppúgy hozzátartozik, mint a levegő. El sem lehetett képzelni minálunk, hogy ne tanuljunk tovább, hogy ne érdeklődjünk a világ dolgai iránt. Apám a világháborúban a légierő főorvosa volt. 1943-ban elvitte a Gestapo, de aztán 1947-ben is letartóztatták. Mindig független volt az aktuális politikai hatalomtól, éppúgy szemben állt a német megszállással, mint az oroszral. Pályám alakulásában apám mellett — katolikus létemre — Scheiber Sándor főrabbi játszott óriási szerepet. Tizennégy éves koromtól mintegy húsz esztendőn át ismertem, szerettem. Eljártam pénzek esténként sábeszra, bemehettem a rabbiképző néhány órájára. Tőle is azt tanultam, hogy úgy kell teljesítenünk az életben — férfinak és nőnek egyaránt —, hogy valamiféle végső elszámoláskor ne szégyenkezünk azért, mert rosszul gazdálkodtunk a talentumunkkal. E „ketős nevelés” előnyeit ma is érzem. Teljesen idegen számomra mindenféle vallási vagy faji megkülönböztetés. Azt hiszem, mindkét „apám” elégedett volt velem, mikor 1976-ban elvégeztem a bölcsészkar angol általános nyelvészet szakát. Nevelésük eredménye, hogy két év múlva már doktoráltam, s 1984-ben megszereztem a kandidátusi fokozatot. De azért én sem vagyok kudarcmentes. Háromévi házasság után elváltam, két kicsi gyerekem velem maradt. Elégtelenre vizsgáztam emberismeretből, önismeretből. De tán ebből a kudarcból tanultam a legtöbbet...

— **Sok nyugati országgal ellentétben mi nem beszélünk női irodalomról, soha nem volt erős feminista mozgalmunk. Sőt nálunk egyáltalán nem sikkes a nőkérdéssel foglalkozni. Ez nem zavarja?**

— Az értelmiségi *lilaság* mindig távol állt tőlem. A válaszom utáni tisztázási folyamat során kezdtem e kérdésekkel foglalkozni. Valamiféle szociális érzékenység és angol szakos mivoltom sodort a téma felé. Nyelvismeretem, ismeretségi köröm lehetővé tette, hogy beelássak az angol, amerikai életmódba, megismerjem az angolszász feminista irodalmat. Ennek fényében gyakran tragikusnak láttam a magyar nők helyzetét. Tíz éve írtam egy cikket „Miért boldogtalanok a magyar nők 1980-ban?”, amelyben azt elemeztem, hogy hányféle nemszerelem szerepbe kényszerülnek a nők, hányféle előítélet szorításában vergődnek, milyen végtelenül szűkek az életvezetési lehetőségek. Az Új Tükör nem közölte írásomat, bizonyította, hogy tényleg nem „sikkes” e témával foglalkozni. Pedig akkoriban már bőségesen publikáltam, s gond nélkül jelentettem meg írásaimat angol, amerikai lapokban. Feministának tartom magam — s egyáltalán nem érdekel, hogy erre sokan elhúzzák a szájukat —, mert sehogy

sem tudom elfogadni a nemek szerinti diszkriminációt. A bőrömmön tapasztalom, hogy nekünk mennyivel többet kell produkálnunk az elismerésért. A férfikollégák szinte soha nem érdeklődnek arról, hogy min dolgozom — ezt a kérdést csak apám és Scheiber Sándor tette fel rendszeresen —, legfeljebb megdicsérik a ruhámat, a frizurámat. Namármost, ha az ember tudja, hogy pocskék a haja, s pillanatnyilag egyáltalán nem csinos, vállveregetésük egyszerűen megalázó.

— **Szakértője a női irodalomnak, feminista antológiákról írt kritikákat, nagy visszhangú előadást tartott a Jurta Színházban két évvel ezelőtt a nők helyzetéről. A Magyar Demokrata Fórum munkájába a női téma gazdájaként kapcsolódott be?**

— Nem. A hetvenes évek végén, a nyolcvanas évek elején egyre kevésbé lehetett elviselni a társadalmi igazságtalanságokat. Engem akkoriban nagy kérdések foglalkoztattak: nemzeti függetlenség, demokrácia... Hasonlóan gondolkodókból állt a baráti köröm, szüntelenül vitakoztunk. Nem akarok ellenállási mítoszt kovácsolni magam köré. Is-ten ments! Nem írtam szamizdatot, nem is terjesztettem, viszont fogékony voltam a szabadabb gondolkodásra. Sok íróval, közéleti emberrel leveleztem, s egyre tisztábban láttam, hogy azok között a helyem, akik változtatni szeretnének. Az MDF első ülésein szinte mindannyian ismertük egymást. Később észrevétel nélkül belenőttem a párttá alakult Demokrata Fórumba. Az MDF tagjaként sem akartam kibújni a bőrömből, tehát tovább foglalkoztam a nőkérdéssel.

— **Jó esztendővel ezelőtt egy interjúalanyom mondta, hogy faramuci világunkban mindenki rabszolgának tartja a családjáért otthon dolgozó anyát, de ha ugyanez az anya elmegy egy étterembe mosogatni, akkor emancipált dolgozó nőként megbecsülik. Mi erről a véleménye?**

— Az étteremben mosogató asszony egyáltalán nem tekinthető emancipált nőnek, csak egy lélekölő robottal pénzt kereső embernek. Jellemző, hogy ilyen primitív munkát osztott a családjára az említett beszélgetőpartnerem. De hát a köztudat szerint a nők még mindig csak az alantasabb munkákra alkalmasak...

— **A rendszerváltás a nők helyzetén is változtat majd?**

— Rendeteg a jóvátennivaló a nőkkel szemben. Mostanában egyre hangosabb azok kórusa, akik egyetlen megoldásnak azt tartják, ha az asszonyok visszatérnek a családba. Ez az álláspont újszerűnek, rokonszenvesnek tűnik fel — az első pillanatban. A korábbi rendszer azt hirdette magáról, hogy megvalósítja a női egyenjogúságot, ezért sokan azonosítják a szocializmust a feminizmussal. De ez egyszerűen ostobaság! Az előző rendszer egyik legnagyobb hazugsága épp a női egyenjogúság volt. A családba visszaküldés egy hazugság ellenreakciója! Tudom, hogy a nők többsége iszonyatosan fáradt. Tehát ma a leg-
többben azt mondják, hogy szívesen otthon maradnának. De állítom, hogy néhány nyugodt év után a nők

jelentős hányada hiányolná a munkát: nem a lélekölő robotot, de a kiteljesedést, önmegvalósítást szolgálót. Erre nekünk éppúgy szükségünk van, mint a férfiaknak.

— **Mit tart jó megoldásnak?**

— *Az a társadalom egészséges, melyben a nő, ha akar, családanya, ha akar, atomfizikus lehet.* Ehhez persze stabil gazdaság, európaibb társadalmi légkör kellene. Egyelőre sok asszony egyszerűen nem mer szembesülni saját helyzetével. Nem teszi fel magának a kérdést: — Jó ez nekem? — Szívesen élek így? A változtatás kegyetlenül nehéz. Késerves egy válás, kétségbeejtő a lakáshelyzet, nem könnyű új munkahelyet találni. Egy régi angol mondás szerint: a gyerekek és a nőnek hallgass a neve. Nálunk ez ma is igaz. Sokak számára még mindig az a vonzó, nőies nő, akinek nincs véleménye, tud hallgatni, „baháziak”. A vitaképes, határozott asszony GYANÚS, kerüendő... Pedig a fejlettebb, nyugati társadalmakban egyre inkább ez utóbbi típus a vonzó. Legyünk őszinték! Gyakran találkozhatunk olyan özegegyasszonyokkal, akik fellélegeznek az egyedüllétben. Kibírtak egy rossz házasságot, tehát megfeleltek a társadalom igényének: férj mellett élték le életük nagy részét. Özegeként végre emelt fővel élvezhetik az önállóságot.

— **Sokféle munkája hogy fér össze a családi élettel?**

— Félreértés ne essék, én családközpontú vagyok. Kiváló mintát kaptam gyerekkoromban. Tudom, mekkora támasz egy jó család. A válaszom után azért tértem magamhoz az átlagosnál könnyebben, mert volt biztos háttér. Fontos számomra, hogy kiegyensúlyozott házasságban éljek. Voltak olyan korszakaim, mikor a gyerekek valamelyest háttérbe szorították a munkámat. Végigküszködtem velük az általános iskola első osztályainak minden gyönyörűségét, ragasztottam éjszakánként faliújságot, órákat töltöttem egy-egy képtelenül kacifántos technikaleckével. Ma már könnyebb, mert Boróka tizenöt, Máté pedig tizenhárom éves. Nagyon sok szeretetet kapnak tőlünk, de cserébe elvárjuk, hogy hagyjanak minket dolgozni. Jókedvű, boldog anyára van szükségük, s jól tudják, hogy a kiegyensúlyozottságomhoz a munkám is hozzátartozik. Természetesen nem minta a mi életformánk. Tudom, hogy lehet művészen főzni, hogy a háztartási munka is adhat valódi örömet. Sokféle vagyunk. Vannak közöttünk független gondolkodású, céltudatos nők, mint az Olümposzon Athéna, Artemisz vagy Hesztia, s vannak olyan asszonyok, akik csak függőségben érzik jól magukat, mint az istennők között Héra, Déméter vagy Perszeponé. Olyan társadalmat kellene teremtenünk, melyben az athénakat nem kényszerítik függő szerepbe, a házasságot védelmező héraknak pedig nem kell a családjuktól távol napi nyolc, tíz órát robotolniuk. Hagyjon meg minket a világ sokszínűnek, akkor a férfiak is boldogabbak lesznek mellettünk!

V. Kulcsár Ildikó